kamienie milowe

POSTAĆ MIEJSCE BUDOWLA PRZEMYSŁ RZEMIOSŁO KULTURA WYDARZENIE

800 LAT OPOLA

FUNDACJA DLA DZIEDZICTWA

Ostrówek – kolebka Opola

Makieta Ostrówka,
zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu,
fot. Sławomir Mielnik

Wyspa Pasieka, położona w centrum Opola pomiędzy Odrą a kanałem Młynówka jest jednym z najcenniejszych miejsc w mieście. Część wyspy zwana Ostrówkiem jest kolebką Opola, zaliczanego do grona najstarszych miast polskich. Gród na Ostrówku dał początek stałemu osadnictwu na terenie Opola, trwającemu do dziś.

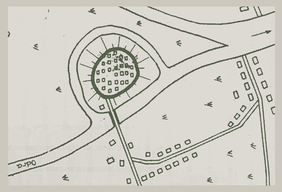

Plan grodu na Ostrówku,
zbiory Instytutu Archeologii
i Etnologii PAN we Wrocławiu

O stałym osadnictwie wczesnośredniowiecznym w okolicy Ostrówka możemy mówić dopiero od VIII-IX wieku.

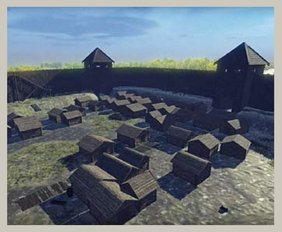

Kadr z filmu – rekonstrukcji grodu,
Fundacja OFFILM, www.opole.pl

Wówczas to nad Odrą istniała osada obronna, która pod koniec X w. przekształciła się w gród (z siedzibą namiestnika książęcego) i przylegające doń podgrodzie. Na terytorium o powierzchni około ¾ hektara stanęły drewniane domy budowane na zrąb z okorowanych pni, najczęściej sosen i świerków, których belki w rogach łączone były ciosami odgórnymi. Ten rodzaj budownictwa przetrwał w tradycji ludowej i do dziś możemy go „odczytać" w drewnianych kościołach naszego regionu.

Badania na Ostrówku w latach 30. XX w.
Zbiory Instytutu Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu

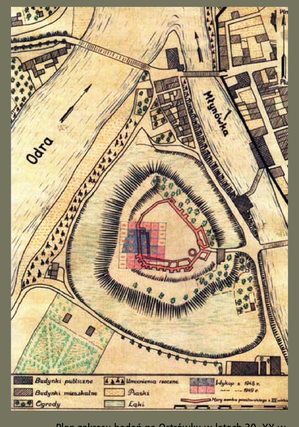

Plan zakresu badań na Ostrówku w latach 30. XX w.
Zbiory Instytutu Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu

Do 1956 r. archeologom udało się odsłonić znaczną część dawnego grodu. Okazało się, że liczne fragmenty przedmiotów wykonanych z drewna przetrwały 1000 lat! Opolski Ostrówek jest z tego powodu unikalnym stanowiskiem archeologicznym w skali europejskiego wczesnego średniowiecza! Niestety na odkrycie jego tajemnic musimy jeszcze poczekać…

IX wiek <····· ~1200 lat ·····>

800 LAT OPOLA

Ostrówek – artefakty

Kopyto szewskie z drewna oraz pozostałości butów skórzanych z XII w. Zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, fot. Sławomir Mielnik

Wyroby ceramiczne, zbiory MŚO, fot. J. Stemplewski

Dzięki archeologii wiemy co Słowianie jedli, co nosili, jak mieszkali i czym się zajmowali. Co ciekawe, niemal wszyscy ówcześni opolanie potrafili na własny użytek szyć buty i ubrania, a także wytwarzać narzędzia, sprzęty drewniane oraz różnego rodzaju przedmioty z drewna, kości rogu, gliny i ołowiu. Spod ziemi wydobyto ponad tysiąc trzewików wykonanych głównie ze skóry owczej lub koziej.

Pisanki z Rusi Kijowskiej, zbiory MŚO, fot. S. Mielnik

Naukowcy znaleźli także wyroby rękodzielnicze, które świadczą o wysokim stopniu rozwoju cywilizacji. Opolskie tkaniny wełniane miały już w XI w. skomplikowany splot wskazujący na zastosowanie krosna czteronicielnicowego. Znaleziska fragmentów kobierców wykonanych z wełny owczej sugerują, że w grodzie funkcjonowały warsztaty tkackie. Zespół osadniczy, który funkcjonował przy grodzie w XI i XII w., zaczął stopniowo tracić znaczenie na rzecz nowopowstałego organizmu miejskiego. W miejscu drewniano-ziemnych wałów dawnego grodu wzniesiono mury Zamku Piastowskiego, który przetrwał do lat 30. XX wieku.

Wczesnośredniowieczne krzyżyki, zbiory MŚO, fot. S. Mielnik

Monety znalezione podczas badań archeologicznych, zbiory MŚO, fot. S. Mielnik

IX wiek

<..... ~1200 lat .....>

800 LAT OPOLA

Lokacja miasta

Dokument z 6 lipca 1327 r., w którym Bolesław II, książę opolski, nadaje miastu prawa miejskie wg statutów Środy Śląskiej. Zbiory Archiwum Państwowego w Opolu, fot. Paweł Uchorczak

Odlew pieczęci ks. Kazimierza I, zbiory UM Opole

Powstanie miasta było najważniejszym kamieniem milowym w dziejach Opola. Książę opolski Kazimierz I lokował miasto w połowie 1217 r., przed wyruszeniem u boku króla węgierskiego Andrzeja na V wyprawę krzyżową (1217-1218), a po ślubie z bułgarską księżniczką Wiolą. W dokumencie z 1228 r. po raz pierwszy spotykamy określenie Kazimierza jako księcia opolskiego (dux Opoliensis). W 1228 r. książę polecił, aby *castrum et oppidum Opol* otoczyć murami obronnymi. Granica murów jest wyraźnie widoczna na planach z lat 1734, 1811 i 1813 oraz na szkicach samych obwarowań.

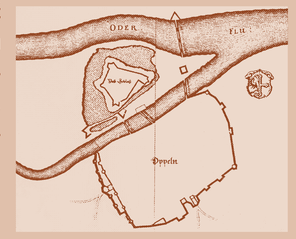

Plan Opola z 1650 r.
[w:] M. Merian, Topographia Bohemiae, Morawiae et Silesiae, Frankfurt 1650

Współczesne rekonstrukcje pieczęci ks. Kazimierza I i jego żony Wioli oraz moneta wydana w 2017 r. z okazji 800-lecia Opola, fot. S. Mielnik

W 1327 r. nadano miastu tzw. prawo średzkie. Z nadaniem prawa miejskiego łączy się przyznanie miastu pieczęci. Według legendy, w pieczęci miasta znajduje się połowa orła i połowa krzyża. W 1024 r., biskup Klemens podarował opolskiemu kościołowi relikwie krzyża Chrystusowego, i stąd wezwanie kościoła. Relikwie te biskup otrzymał od cesarza Konstantynopola.

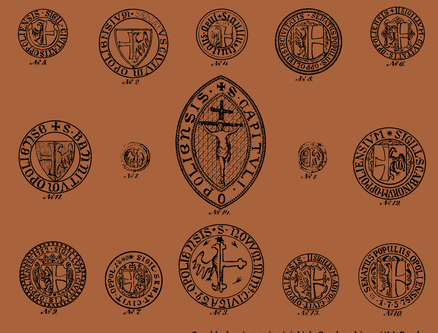

Przykłady pieczęci miejskich Opola, zbiory UM Opole

1217

<..... 800 lat .....>

800 LAT OPOLA

Dynastia Piastów

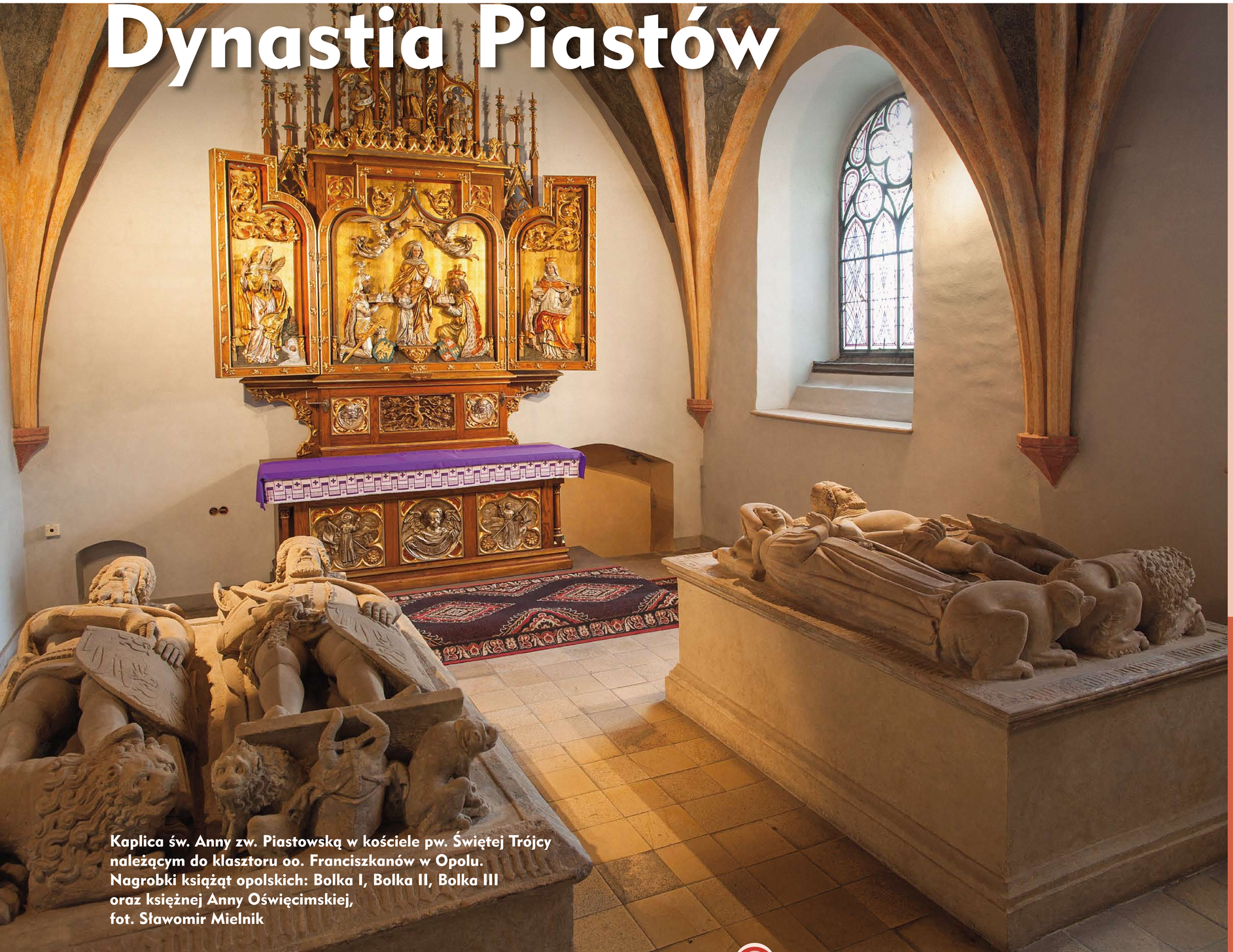

Kaplica św. Anny zw. Piastowską w kościele pw. Świętej Trójcy należącym do klasztoru oo. Franciszkanów w Opolu. Nagrobki książąt opolskich: Bolka I, Bolka II, Bolka III oraz księżnej Anny Oświęcimskiej, fot. Sławomir Mielnik

Podziemia kościoła pw. Świętej Trójcy z trumnami Piastów Opolskich, fot. P. Uchorczak

Klasztor franciszkanów (wcześniej minorytów), F.B. Werner, ok. 1750

Piastowie byli wielką, polską dynastią, która odegrała najważniejszą rolę w dziejach kraju. Kaplica św. Anny w kościele oo. Franciszkanów jest nekropolią Piastów Opolskich. Spoczywa tu 7 książąt i 5 księżnych. Możemy w niej odnaleźć dwa sarkofagi z kamiennymi nagrobkami pochodzącymi z końca XIV w., freski, napisy nagrobne, 22 tarcze herbowe i współczesny ołtarz z wizerunkami ks. Bolesława II i jego syna Władysława II Opolczyka. Ostatni książę z dynastii, Jan zwany Dobrym, zmarł w 1532 r., a jego nagrobek znajduje się w Kaplicy Piastowskiej w katedrze.

Katedra w Opolu, F.B. Werner, ok. 1750

Genealogia Piastów Opolskich, fot. P. Uchorczak

Katedra w Opolu, fot. S. Mielnik

Malowidło przedstawiające genealogię Piastów Opolskich znajduje się na ścianie północnej Kaplicy Piastowskiej w katedrze. Kaplicę tę zbudowano na przełomie XV i XVI wieku.

XIII-XVI

<..... ~800 lat .....>

800 LAT OPOLA

Piastowskie Opole

Plan Opola z 1750, F.B. Werner, Topografia Silesiae.
Zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu

Piastowskie miasto obejmowało obszar 16 hektarów. Od katedry pw. św. Krzyża (początkowo drewnianej, wymienionej w źródłach w 1223 r.) na północy, do klasztoru oo. Franciszkanów na południu (ufundowanego w 1248 r.). Od zamku na Ostrówku na zachodzie, po klasztor oo. Dominikanów na wschodzie. Od centralnie zaplanowanego rynku szachownicowo rozchodziły się ulice, tworząc kwartały zabudowań. Zabudowa była przeważnie drewniana, a dachy kryto gontem. Miasto otaczały mury obronne ozdobione 5 bramami i 8 basztami (razem z wieżami kościołów w średniowiecznym Opolu było 14 wież i baszt). Były to bramy: Gosławicka (zwana Górką), Bytomska (zwana Krakowską lub Groszowicką), Odrzańska (zwana Wrocławską lub Nyską), Mikołajska (zwana Biskupią – zamurowana w 1497 r. po przewiezieniu przez nią zwłok ks. Mikołaja II, ściętego w Nysie) i Zamkowa. Bramy te wyznaczały kierunki szlaków komunikacyjnych i handlowych. Fortyfikacje oparły się atakowi wojsk króla Władysława Jagiełły w 1396 r. i króla Kazimierza Jagiellończyka w 1474 r. (wówczas mury otoczono dodatkowo palisadami).

W 1400 r. kupiec opolski Konrad Kunze ufundował pierwszy szpital pw. św. Aleksego, który mógł pomieścić ośmiu chorych. Drugi szpital powstał w 1413 r., a trzeci w 1421 r. Wzniesiono go z cegły w miejscu dzisiejszego Domu Pomocy Społecznej Sióstr Franciszkanek Szpitalnych. Kaplica szpitalna – dzisiejszy kościół św. Aleksego – jest obecnie jedynym budynkiem, który zachował swoją formę od czasów założenia szpitala w 1421 roku.

Kościół pw. św. Aleksego, ok. 1930 r., zbiory MSO

Widok z Wieży Piastowskiej, fot. S. Mielnik

Symbolem Opola jest Wieża Piastowska – relikt zamku na Ostrówku, który stanowił przykład bardzo wczesnej inwestycji książęcej podjętej przez księcia Kazimierza I. W latach 1273-1289 książę Bolesław I wzniósł główny gmach zamku. Za jego czasów miasto otoczono murami obronnymi oraz wzniesiono wieżę obronną typu *bergfried*.

Odsłonięty w latach 2011-2012 mur obronny (na długości 22 m) uważany jest za najstarszą w Polsce fortyfikację ceglaną wykonaną w technice *opus emplectum* pochodzącą z 2 ćw. XIII wieku.

Władysław II Opolczyk

Współczesny ołtarz w kaplicy św. Anny w kościele o.o. Franciszkanów z płaskorzeźbami Bolka II i Władysława II (z makietą klasztoru na Jasnej Górze), fot. Sławomir Mielnik

Mozaika z wizerunkiem Władysława II w sanktuarium na Jasnej Górze, fot. J. Stemplewski

Obraz MB Częstochowskiej w sanktuarium na Jasnej Górze, fot. J. Stemplewski

Władysław II Opolczyk – syn ks. opolskiego Bolka II i ks. Elżbiety – to najwybitniejszy i najbardziej znany książę opolski. Zajął się wielką polityką i międzynarodową karierą, a rządy w Opolu pozostawił swojemu bratu Bolesławowi IV. W dziejach Polski zapisał się fundacją klasztoru na Jasnej Górze w Częstochowie w 1382 r., który – dzięki otoczonemu aurą cudowności obrazowi Matki Boskiej przywiezionemu z Rusi – stał się duchową stolicą Polski i jednym z najważniejszych i najstarszych sanktuariów maryjnych na świecie.

Rycina zamku górnego, zbiory UM Opole

Wieża zamku górnego i Królewskie Gimnazjum Katolickie, zbiory MŚO, fot. Max Glauer

Pod koniec XIV w., książę Władysław II Opolczyk, w celu wzmocnienia fortyfikacji, ufundował drugi zamek w Opolu, zwany Górnym. Zachowana do dziś – gruntownie przebudowana – czworoboczna wieża wtopiona w budynek szkolny z końca XIX w. (obecnie Technikum Mechaniczne), stanowi jedyną jego pozostałość. Za czasów ks. Władysława II Opolczyka, w połowie XIV w. wzniesiono w Opolu Ratusz. W XV w. rozpoczęto akcję zabezpieczania domostw w Rynku przed ogniem poprzez wymurowanie ich szczytów oraz wzmacnianie konstrukcji przez dobudowanie do narożnych, drewnianych budynków murowanych filarów.

Ratusz w Opolu, F.B. Werner, ok. 1750

1368-1401

649 lat

800 LAT OPOLA

Cechy rzemieślnicze

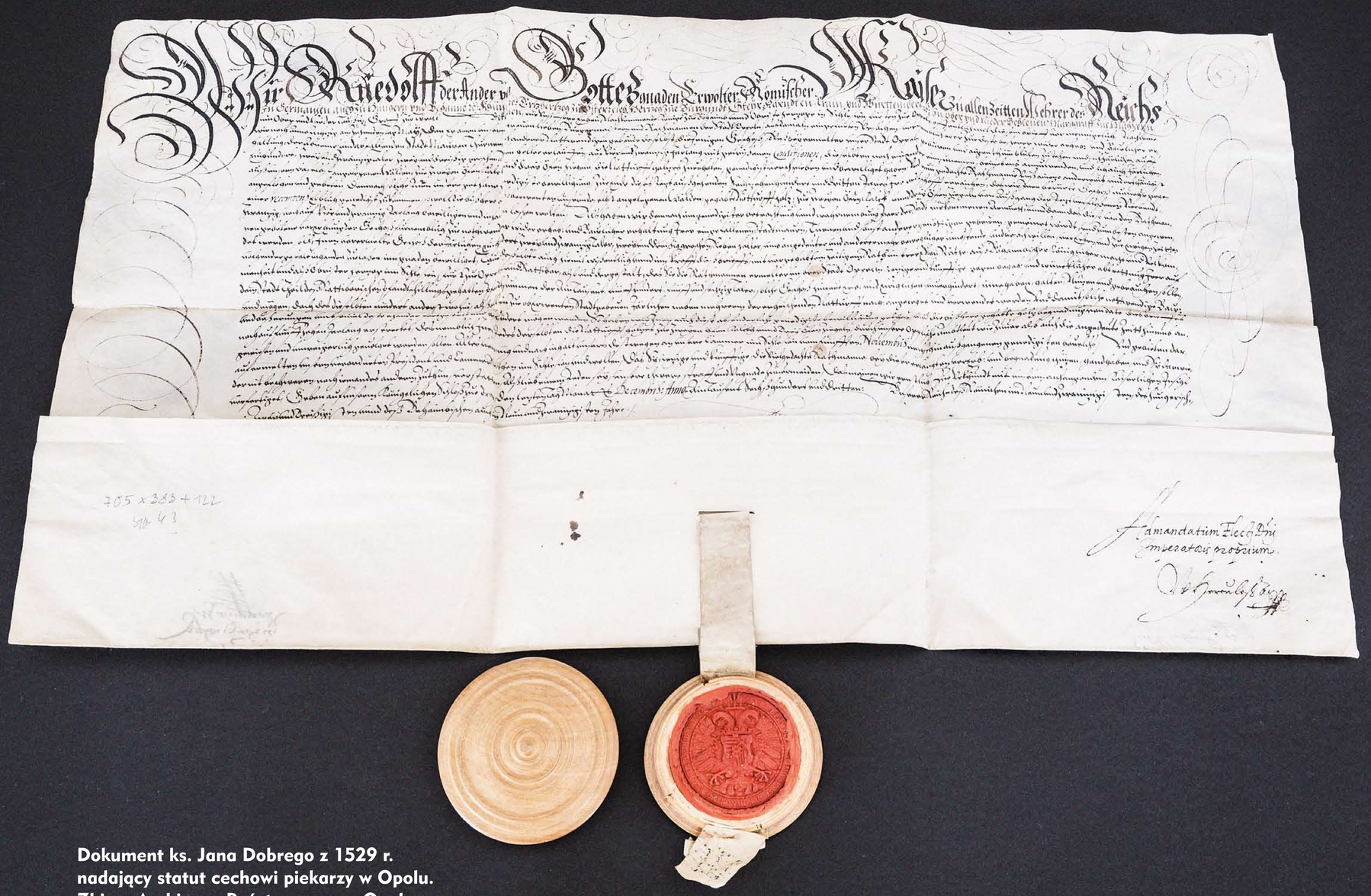

Dokument ks. Jana Dobrego z 1529 r. nadający statut cechowi piekarzy w Opolu. Zbiory Archiwum Państwowego w Opolu, fot. Paweł Uchorczak

Przedmioty liturgiczne z kościoła św. Sebastiana, zbiory WUOZ w Opolu

Cechy rzemieślnicze funkcjonowały w Opolu już w XIII i XIV w. Około 1300 r. swoje cechy mieli piekarze i krawcy. Na początku XV w., w źródłach zaczynają pojawiać się pierwsi mistrzowie cechowi. W 1421 r. w Opolu było już 6 cechów. Ich rozwój przypada jednak dopiero na XVI wiek. Wówczas pojawiają się pierwsi znani z nazwiska mistrzowie: piekarze, rzeźnicy, szewcy, krawcy i tkacze.
W okresie piastowskim, spośród 284 domów, aż 175 należało do rzemieślników. Warto dodać, że rzemieślnicy byli członkami bractwa kurkowego, które wymieniono w dokumentach w 1435 r. Na początku XVII w. w Opolu było już 12 cechów następujących rzemiosł: piekarze, masarze, sukiennicy, szewcy, krawcy, kuśnierze, tkacze płótna, złotnicy (łącznie z zegarmistrzami i rusznikarzami), kowale – podkuwacze koni z kotlarzami i kołodziejami, stolarze, konwiarze i kapelusznicy.
Burmistrz, radni i ławnicy służyli bezpłatnie. Tylko urzędnicy niżsi rangą byli opłacani z kasy miejskiej.

Targ na placu Wolności, zbiory UM Opole

Targ na rynku, fot. E. Mertens, ok. 1890, zbiory MŚO

W dobie piastowskiej Opole miało tylko trzy jarmarki: na św. Jerzego, św. Lamberta i na Wszystkich Świętych. W 1655 r. ustanowiono jeszcze jarmark na święto Trzech Króli, a w 1818 r. zezwolono na piąty jarmark – w dniu św. Małgorzaty.

Targi w Opolu, zbiory WUOZ w Opolu

Śmierć Jana Dobrego

Kaplica Piastowska w opolskiej katedrze,
fot. Paweł Uchorczak

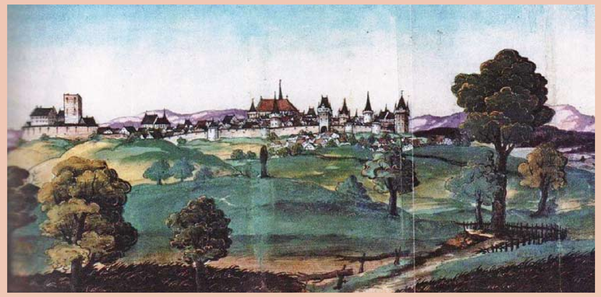

Widok miasta z 1535 r., zbiory MŚO w Opolu

W chwili bezpotomnej śmierci księcia Jana Dobrego – ostatniego przedstawiciela dynastii Piastów, Opole było jednym z największych miast historycznego Górnego Śląska. Śmierć księcia opolskiego Jana Dobrego w 1532 r. zmieniła przynależność państwową księstwa opolsko-raciborskiego, które najpierw znalazło się w rękach margrabiego brandenburskiego Jerzego Hohenzollerna, następnie trafiło pod panowanie Habsburgów (którzy kilkakrotnie oddawali je w zastaw), by po 200 latach stać się własnością króla Prus Fryderyka II Hohenzollerna.

Pomnik ks. Jana Dobrego przy UO
na ul. Oleskiej, fot. P. Uchorczak

Opole stanowiło wówczas centrum władzy politycznej, administracyjnej, sądowniczej i religijnej. Było też ważnym ośrodkiem handlowym i kulturalnym.

W czasie wojny trzydziestoletniej, w 1642 r. Szwedzi zdobyli Opole i okupowali miasto przez cały rok niszcząc je i grabiąc. Splądrowali także grobowiec księcia Jana Dobrego. Ponowny pogrzeb ostatniego Piasta odbył się 19 czerwca 1999 r. Jego doczesne szczątki zostały złożone w sarkofagu w Kaplicy Piastowskiej opolskiej katedry.

Powtórny pogrzeb ks. Jana Dobrego 1999 r.,
fot. J. Stemplewski

Pieczęć ks. Jana Dobrego,
którą uwierzytelnił dokument
dla cechu płócienników.
Zbiory Archiwum Państwowego w Opolu,
fot. P. Uchorczak

1532

485 lat

800 LAT OPOLA

Pożary, które zmieniły zabudowę miasta

Plan Opola z 1750 r.
F.B. Werner, Topografia Silesiae.
Zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu

Widok zamku na Ostrówku i miasta od strony zachodniej, W. Saebisch 1608, [w:] „Deutsche Kulturdenkmäler in Oberschlesien", 1934

Pożary były problemem Opola od zarania dziejów. Najstraszniejszy jednak wybuchł w piątek 28 sierpnia 1615 r. Ogień rozprzestrzenił się z mieszkania pisarza zamkowego Jerzego Koblicka, którego żona – w dniu postnym – piekła gęś. Mieszczanie szybko rzucili się do ratowania stojącego w płomieniach zamku, ale nie było ratunku. W ciągu kilku godzin ogień strawił niemal całą drewniana zabudowę miasta (za wyjątkiem folwarku na Pasiece i Baszty Prochowej). W płomieniach zginęło 104 mieszkańców, w tym również proboszcz, a także zwierzęta gospodarcze. Ci, którzy przeżyli pożogę postawili winowajców przed sądem i wygnali z miasta.

Panorama Opola z XVII w., zbiory MŚO

Kolejny tak niszczycielski pożar wybuchł w sobotę 30 maja 1739 roku. W jego wyniku spłonęło 2/3 zabudowy Opola w tym: trzy browary, szpital, młyn zamkowy, klasztor dominikanów, klasztor i kościół minorytów, ratusz i częściowo zamek.

Plan Opola z 1734 r.
D. Pezold, zbiory MŚO

Po tych traumatycznych wydarzeniach w mieście zaczęto wznosić murowaną zabudowę zmieniając tym samym na zawsze wygląd miasta.

1615

<..... 402 lata .....>

800 LAT OPOLA

Król Jan Kazimierz

Inscenizacja ogłoszenia uniwersału opolskiego przez króla Jana Kazimierza w Opolu w 1655 r. Opolska Fundacja Filmowa, fot. Sławomir Mielnik

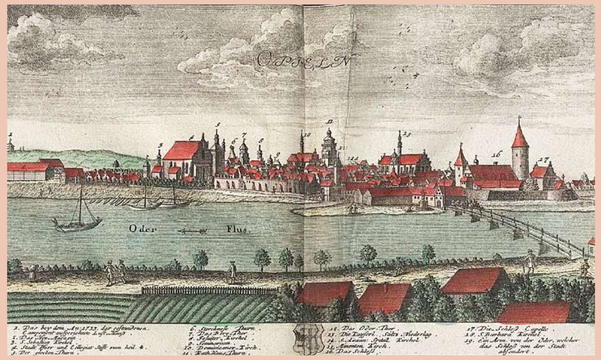

Widok Opola od strony zachodniej, 1734 r., F.B. Werner, zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu

Jan Kazimierz, autor Daniel Schultz, 1660 r. Wikimedia Commons

W 1645 r. księstwo opolsko-raciborskie przejął w zastaw od Habsburgów (na 50 lat) król Polski Władysław IV Waza, a po jego śmierci jego młodszy brat, Jan Kazimierz.

W 1655 r., gdy wojska szwedzkie zalały Polskę, król Polski Jan Kazimierz schronił się na dwa miesiące u Oppersdorfów w Głogówku i przez pewien czas przebywał także w Opolu. To właśnie tutaj, podczas zjazdu seniorów w kościele oo. Franciszkanów, po wybuchu walk powstańczych król Jan Kazimierz 30 listopada 1655 r. wydał uniwersał, wzywający naród polski do oporu i oswobodzenia Polski od szwedzkiego potopu.

Jan Kazimierz zrzekł się w 1655 r. prawa do księstwa opolskiego na rzecz swojej żony Marii Ludwiki, która następnie w 1666 r. sprzedała je austriackim Habsburgom.

Dąb Piastowski na wyspie Bolko, fot. G. Kasprzak

Według jednej z legend, król Jan Kazimierz przebywając w 1655 r. w Opolu, spacerował na wyspie Bolko i szeptał coś do drzewa – sławnego Dębu Piastowskiego – szukając w nim natchnienia i pomysłów na to, jak bronić kraju przed Szwedami.

Drzewo liczy obecnie ok. 480 lat. W latach 20. XX w. mieszkańcy Opola ufundowali u jego stóp kamień pamiątkowy z napisem *Piasten Eiche*, czyli Dąb Piastowski.

1655

< 362 lata >

800 LAT OPOLA

Epidemia dżumy

Maciej Alojzy Scharkovius w 1680 r. kazał namalować obraz przedstawiający ówczesny wygląd miasta. Umieszczono go w kaplicy św. Jadwigi w kościele Świętego Krzyża w Opolu. Znany jest jedynie z litografii zamieszczonej w monografii Opola F. Idzikowskiego z 1863 r.

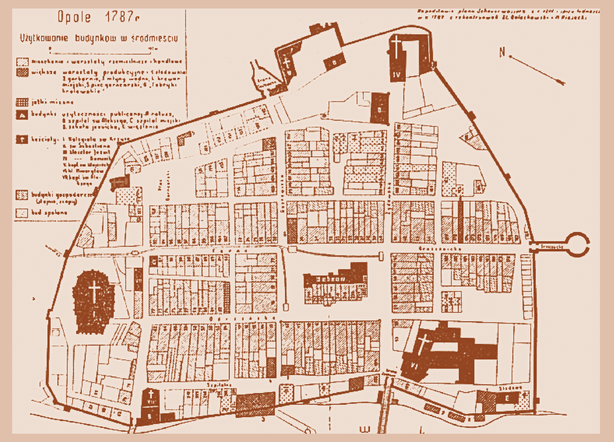

Plan Opola w 1787 r. – rekonstrukcja St. Golachowskiego i H. Piaseckiego na podstawie planu C.F. Scheuerwassera z 1811 r. i spisu ludności z 1787 r.

Przy obecnym placu św. Sebastiana, który powstał w wyniku wyburzenia po pożarach pięciu budynków stała karczma, w której 31 marca 1679 r. zmarł chory na dżumę cudzoziemiec. Zaraza szybko rozprzestrzeniła się i do końca grudnia 1680 r. spowodowała śmierć 900 osób, tj. blisko połowy mieszkańców Opola. Budynek karczmy wyburzono w 1679 r., a w jej miejsce postanowiono wybudować kaplicę wotywną pw. św. Sebastiana – orędownika w czasie epidemii. Wzniesiono ją w latach 1698-1711. Uroczysta konsekracja kaplicy odbyła się 1 sierpnia 1720 r. Była to fundacja wotywna mieszkańców miasta. Według przekazu Franciszka Idzikowskiego, piwnice feralnej karczmy jeszcze w XIX w. znajdowały się pod kaplicą św. Sebastiana i sięgały aż do środka placu. Sklepienia piwnic odkryto w 1833 r. w miejscu ówczesnego wejścia do kaplicy. Być może istnieją do dziś?

Kościół pw. św. Sebastiana, lata 30. XX w. Zbiory WUOZ w Opolu

Opolanie czcili św. Sebastiana 20 stycznia, a 16 sierpnia św. Rocha – patronów chroniących przez zarazą i chorobami zakaźnymi. W tych dniach odbywały się uroczyste procesje w mieście.

Widok na plac św. Sebastiana, fot. P. Uchorczak

1679-1680

<..... 338 lat .....>

800 LAT OPOLA

Fryderyk II w Opolu

Fryderyk Wielki ze swoim sztabem, podczas bitwy pod Lutynią.
Hugo Ungewitter, Wikimedia Commons

Pod koniec XVII w. Opole było peryferyjnym miastem monarchii habsburskiej i łatwym łupem dla ambitnego króla Prus Fryderyka II, który w 1740 r. najechał na Śląsk i po trwających do 1763 r. wojnach odebrał go Austrii. Panowanie pruskie rozpoczęło nowy okres w dziejach miasta i regionu.

Fryderyk II w starszym wieku, Wikimedia Commons

Z jednej strony wcielano w życie nowe rozwiązania: budowlane, administracyjne, techniczne (m.in. powstanie w Ozimku Huty Malapane) i ekonomiczne (ożywienie gospodarcze miasta), a z drugiej narzucano nową kulturę, która miała zmienić charakter regionu. Był to również trudny czas dla Kościoła katolickiego – ingerencji państwa w jego działalność, pozbawianie majątków i rozwiązywanie zgromadzeń zakonnych.

W 1936 r. osobę króla Fryderyka upamiętniono stawiając przed ratuszem jego pomnik, który po 1945 r. zaginął.

Pomnik Fryderyka II na opolskim rynku, zbiory WUOZ w Opolu

Z zajęciem Śląska przez wojska pruskie Fryderyka II wiąże się legenda mówiąca o tym, jak przegnano króla pruskiego spod Bramy Odrzańskiej w Opolu. Podobno, 10 kwietnia 1741 r., w trakcie bitwy pod Małujowicami, król Prus uciekł przez Pogorzelę i Lewin Brzeski do Opola, gdzie spodziewał się swojej załogi. Był tam już oddział węgierskich huzarów i Fryderyk II musiał uciekać. Wpadł do domu szypra i winiarza Schreiera, w którym była tylko jego żona Rozalia. Dobroduszna kobieta, mimo iż nie znała języka niemieckiego, ukryła króla pod kadzią, w której przygotowywała zacier. Pod osłoną nocy Rozalia przewiozła króla łódką do Mikolina, gdzie przebywał wierny mu hrabia von Saurma. Król Fryderyk II nigdy nie wspomniał o tym incydencie i nikt nie ośmielił się poruszać tego tematu.

1740

< 277 lat >

800 LAT OPOLA

Rejencja Opolska

Pocztówka z XIX w. przedstawiająca budynek Rejencji Opolskiej, zbiory prywatne Ryszarda Czerwińskiego

Mapa poglądowa rejencji opolskiej

Utworzenie rejencji opolskiej dla Opola – nowej stolicy – stanowiło jeden z największych impulsów rozwojowych w dziejach miasta. Obok powoływania niezbędnych urzędów, równolegle powstawały nowe dzielnice mieszkalne, zakłady przemysłowe, koszary wojskowe, kwitło życie kulturalne. Opole od stolicy administracyjnej w 1 połowie XIX w. awansowało, i już na początku XX w. stało się faktycznym centrum regionu.

W 1815 r. utworzono Prowincję Śląską, którą administracyjnie podzielono pierwotnie na cztery (a później na trzy) rejencje. Stolicą jednej z nich na okres 130 lat zostało Opole. Rejencja obejmowała część Dolnego Śląska (ale bez Brzegu i Namysłowa) oraz większą cześć historycznego Górnego Śląska aż po Katowice. Ten stan trwał do 1922 r., kiedy w wyniku plebiscytu i powstań śląskich przyłączono do Polski wschodnią, przemysłową część Górnego Śląska.

Budynek Rejencji Opolskiej, początek XX. w. Zbiory WUOZ w Opolu

Plac Wolności - widok na pozostałości po gmachu rejencji lata 50. XX w., zbiory MŚO, fot. A. Śmietański

Pierwsza siedziba rejencji znajdowała się przy dzisiejszym placu Wolności, w okazałym budynku wzniesionym w latach 1830-1833 według projektu architekta Karola Fryderyka Schinkla. Zburzono go w 1945 roku.

Pocztówka z XIX w. przedstawiająca ul. Krakowską, zbiory prywatne Ryszarda Czerwińskiego

Stał on w miejscu, gdzie dziś można podziwiać Tańczącego Motyla – fontannę zaprojektowaną w latach 50. XX w. przez Floriana Jesionowskiego.

Reliktami rejencji są także dwa imponujące platany klonolistne rosnące na górnym tarasie skweru na placu Wolności.

Fontanna Floriana Jesionowskiego na placu Wolności, fot. G. Kasprzak

1816-1945

<..... 201 lat .....>

800 LAT OPOLA

Rozebranie murów miejskich

Plan Opola z 1818 r., C.C. Stange,
zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

Brama Odrzańska w 1880 r.
Zbiory MŚO

Na przestrzeni XVII i XVIII w. mury miejskie uległy dewastacji. W 1819 r. rząd pruski polecił rozebranie bram obronnych, które hamowały rozwój miasta. Opole jako nowa stolica rejencji opolskiej potrzebowała nowej wizji rozwoju przestrzennego. Średniowieczne założenie zamknięte w murach miejskich nie było w stanie zapewnić szybkiego, wielokierunkowego rozwoju administracyjnego centrum Górnego Śląska, zwłaszcza w obliczu nadchodzącej rewolucji przemysłowej. Po rozebraniu murów oraz wszystkich bram miejskich, w krótkim czasie miasto rozwinęło się na wschód (dzielnice mieszkaniowe, koszary) oraz na północ i południe (przemysł).

Rozbiórka murów miejskich,
zbiory WUOZ w Opolu

Nową osią miejską stała się obecna ul. Ozimska, biegnąca od siedziby urzędu rejencji opolskiej do wschodnich „rogatek", których funkcję pełniło torowisko kolejowe.

Ulica Ozimska, pocztówka z 1904 r.
Zbiory MŚO

Ulica Ozimska, pocztówka z początku XX w.
Zbiory MŚO

Po wybudowaniu linii kolejowej i Dworca Głównego również ul. Krakowska nabrała nowego charakteru. Stanowiła ona salon miasta: witała gości wysiadających z najważniejszego wynalazku XIX w. i prowadziła ich wprost do Rynku i siedziby władz miejskich – Ratusza.

Pocztówka z ok. 1909 r., ulica Krakowska
widok w stronę dworca, zbiory MŚO

1819

198 lat

800 LAT OPOLA

Budowa linii kolejowej

Widok Opola od południowo-wschodniej strony.
Litografia J. Rieden i E. Knippel, 1852 r.
Zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

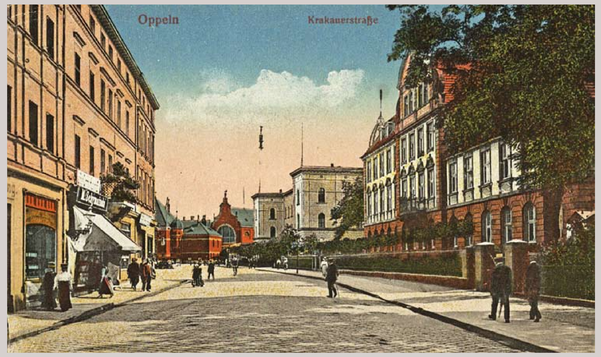

Pocztówka z widokiem na dworzec kolejowy z pocz. XX w., zbiory WBP w Opolu

Pocztówka z pocz. XX w. przedstawiająca peron Dworca Głównego, zbiory MSO

W połowie XIX w. rewolucja przemysłowa dotarła do Opola umożliwiając miastu dalszy rozwój. Uruchomienie połączenia kolejowego między Wrocławiem a Opolem sprawiło też, że Opole – stolica regionu – zyskało na znaczeniu. Dnia 29 maja 1843 r. otwarto odcinek kolejowy z Brzegu do Opola, łącząc w ten sposób Wrocław ze stolicą rejencji opolskiej. Dzięki temu lokomotywa parowa wjechała wcześniej do Opola niż do Warszawy. Dwa lata później Opole zyskało połączenie z Koźlem i z Gliwicami. Miasto stało się ważnym węzłem kolejowym na terytorium Prus a później Niemiec, obsługując transport pasażerski i przede wszystkim towarowy. Przez Opole jechał w głąb kraju czarny górnośląski węgiel oraz opolski biały cement.

Dworzec Główny, lata 70. XX w., fot. M. Maruszak, zbiory WUOZ w Opolu

W 1899 r. wizytówką miasta stał się budynek Dworca Głównego utrzymany w stylistyce modnego w tamtych czasach neomanieryzmu.

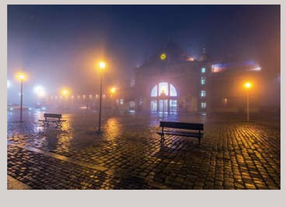

Dworzec PKP w Opolu, fot. P. Uchorczak

1841-1844

Białe złoto Opola

Widok na cementownię Odra w Opolu,
fot. Paweł Uchorczak

Panorama Opola od strony południowo-wschodniej.
Litografia G. Frank, 1882 r., zbiory MSO

Opole niegdyś znane było głównie z produkcji cementu, który miejscowi nazywali „białym złotem". Pierwszą cementownię w Opolu (przy ob. ulicy Struga) uruchomił w 1857 r. Friedrich Grundmann. Było to 17 lat po uruchomieniu pierwszej cementowni na świecie i 33 lata po wynalezieniu cementu przez Anglika Josepha Aspdina.

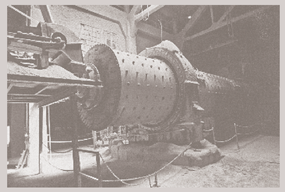

Młyn kulowy w cementowni Groszowice,
fot. M. Maruszak 1981 r., zbiory WUOZ w Opolu

Wkrótce powstały kolejne zakłady: w 1865 r. cementownia Heymanna Pringsheima, w 1871 r. cementownia w Groszowicach, w 1872 r. cementownia w pobliżu Zakrzowa (poprzedniczka dzisiejszej Odry) oraz nieco później cementownia Giesel.

Na początku XX w. powstały kolejne: Bolko w 1901 r. w Nowej Wsi Królewskiej oraz dwie bliźniacze: Silesia (1906 r.) oraz Frauendorf (1908 r.). W 1906 r. powstaje również cementownia Stadt Oppeln, zniszczona w czasie wojny (późniejsza Piast). Na początku XX w. w Opolu działało już osiem, a w powiecie opolskim – dziesięć cementowni.

Cementownia Odra,
wyrobisko margla, lata 30. XX w.,
zbiory MSO

Ani wcześniej, ani później Opole nie wytworzyło tak rozpoznawalnej marki o zasięgu krajowym i europejskim. Cementownie działały w nowych realiach geopolitycznych aż do lat 70. XX wieku.

1857

Regulacja Odry

Widok na rzekę Odrę z lotu ptaka, fot. Paweł Uchorczak

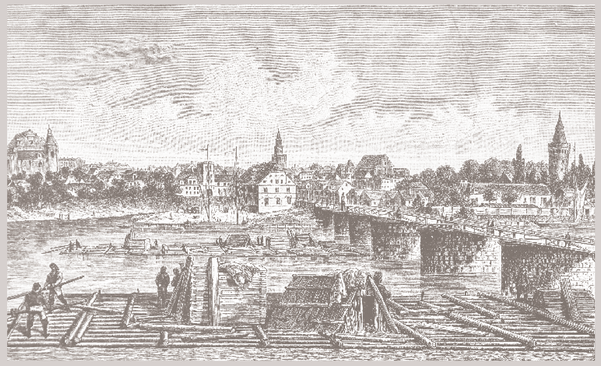

Flisacy na Odrze w Opolu, 1887, L. Sturm „Heimatskunde der Provinz Schlesien"

Obok kolei żelaznej, drugą ważną gałęzią gospodarki był transport rzeczny na Odrze, przeżywający swój renesans w 2 poł. XIX wieku. Było to zasługą wynalazku maszyny parowej, ale też wspólnej polityki rzecznej na terenie Prus i budowie jednolitej administracji rzeczno-żeglugowej. Od lat 70. rozpoczęto kompleksową regulację Odry zamieniając ją w nowoczesną drogę wodną. Odra, sterowana teraz przez człowieka, dzięki systemowi stopni wodnych (śluz i jazów) stała się bezpieczną rzeką. A przynajmniej bezpieczniejszą – nie udało się wszakże wygrać z naturą – przynajmniej podczas dwóch powodzi stulecia. W rejencji opolskiej pierwsze kompleksowe prace ochronne prowadzone były w latach 1844-1858, równolegle w 35 różnych miejscach. Ze względu na ich kosztowny charakter postępowały one wolno i dopiero w 2 poł. XIX w. tempo porządkowania Odry wzrosło.

Budowa śluzy na kanale Młynówka koniec XIX w. Zbiory MŚO

Odra lata 20. XX w. Zbiory MŚO

W Opolu w tym czasie powstał stopień wodny z jazem iglicowym i śluzą komorową (1880-1886), port w Zakrzowie (1913) a w latach 30. XX w. rozpoczęto budowę Kanału Ulgi.

Jaz iglicowy na Odrze 1981, fot. M. Maruszak, zbiory WUOZ w Opolu

1860

800 LAT OPOLA

Przyłączenie Pasieki

Widok na Ostrówek z lotu ptaka,
fot. Sławomir Mielnik

Plan Opola z 1894 r. z rozbudową Pasieki, zbiory MŚO

Wyspa Pasieka (o powierzchni 42 ha) została włączona do Opola w 1891 r. Zamieszkiwało ją wówczas 1089 osób. Teren wyspy, aż do niemal XIX w. pozostawał pod administracją zamkową i użytkowany był głównie na jej cele. Południową część wyspy stanowiły ogrody, łąki i nieużytki. Ta najciekawsza dzielnica miasta – ze względu na istnienie tutaj najstarszych śladów osadnictwa – posiada wyjątkową wartość historyczną. Na jej terenie znajdują się obiekty reprezentujące najważniejsze etapy rozwoju Opola, od wczesnego średniowiecza do współczesności. Pod względem architektonicznym znajdują się tu obiekty prezentujące różnorodne stylistycznie budynki. Pod względem funkcjonalnym, od momentu powstania siedziby książęcej po czasy współczesne, dzielnica ma charakter reprezentacyjny. Powstająca od połowy XIX w. do 1945 r. zabudowa miała charakter elitarny. Tu lokowano siedziby urzędów i instytucji kulturalnych. Tu powstały pierwsze opolskie parki publiczne, które do dziś pełnią swoje funkcje. Pod względem planistycznym wyspa stanowi przemyślany, regularny układ utrzymany w charakterze wiejskiego przedmieścia, z luźną zabudową nie tworzącą zwartych pierzei.

Widok na Pasiekę z lotu ptaka,
zbiory MŚO

Ul. Powstańców Śląskich w latach 1897-1898,
zbiory MŚO

Widok Opola z Wyspy Bolko.
Litografia C.T. Mattis, 1835 r.

Zdaniem językoznawców, nazwa miejscowa *Pasieka* odnosi się do wykorzystywania obszarów leśnych dla potrzeb człowieka. Późniejsze znaczenie wyrazu pasieka – „zespół uli z pszczołami" i „miejsce, gdzie stoją ule" odnosi się do współczesnych nazw terenowych. Warto dodać, że pszczelarstwo miało w Opolu wielowiekowe tradycje i jeszcze w 1781 r. w mieście naliczono 319 uli.

1891

126 lat

800 LAT OPOLA

Pierwszy park miejski

Pocztówka z widokiem na park miejski,
zbiory Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Widok na miasto z ogrodu zamkowego na Pasiece po wyburzeniu murów miejskich, 1850 r., zbiory MŚO

W 1838 r. Pasiekę otoczono wałem przeciwpowodziowym. W latach 1859-1863 dokonano parcelacji, w wyniku której powstała sieć dróg, wydzielono działki budowlane oraz publiczne tereny rekreacyjne: Ogród Zamkowy na miejscu dawnej fosy i obwarowań zamkowych oraz Park Nadrzeczny, zlokalizowany w południowo-zachodniej części, między wałami a korytem rzeki. Pozostawione na całym terenie istniejące zadrzewienia miały nadać wyjątkowy charakter nowej przestrzeni. Zaproponowany model zagospodarowania terenów wyspy wpisywał się w ówczesny trend kształtowania zabudowy przedmieść miejskich. Nowy sposób myślenia o przestrzeni był reakcją na intensywną industrializację i wynikające z niej uciążliwości oraz potrzebę poprawy higieny życia w miastach (na początku XX w. Ebenezer Howard sformułował ideę Miasta-Ogrodu). Wytyczenie i zorganizowanie ogólnodostępnych parków: Zamkowego i Nadodrzańskiego (Pasieka) wzdłuż nabrzeża Odry stanowiło oczywiste dopełnienie koncepcji i służyło poprawie jakości życia mieszkańców. Istotną rolę w tym procesie odegrał, założony w 1858 r., Związek Upiększania Opola, który finansował nasadzenia drzew. W 1893 r. udostępniono opolanom Park Zamkowy – pierwszy tego typu obiekt miejski. Jego ozdobą było popiersie Junony, wykonane by uczcić liczne nagrody, jakie opolski cement otrzymał w 1867 r. na Wystawie Światowej w Paryżu. Park Zamkowy zniknął z krajobrazu miasta na przełomie lat 20. i 30. XX w., gdy wyburzono Zamek Piastowski. Pozostał po nim jedynie Domek Lodowy, staw i kilka starych drzew, w tym pomnikowy dąb szypułkowy, który był ulubionym drzewem legendarnego Karola Musioła, wybitnego działacza i burmistrza Opola.

Lodowisko na stawku Barlickiego, ok. 1910 r. Zbiory MŚO

Bulwary przy Młynówce, zbiory MŚO

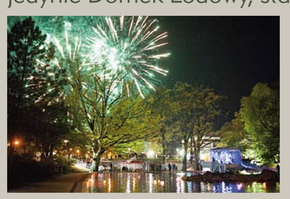

Dąb „Musioła" przy stawku Barlickiego, fot. S. Mielnik

1893

Max Glauer

Max Glauer z rodziną,
zbiory prywatne rodziny Maxa Glauera

Max Glauer (1867-1935) był genialnym opolskim fotografem i mistrzem portretów. Przez cztery dekady portretował opolan oraz rzesze znanych Niemców. Przyjechał on do Opola w 1894 r. i tu otworzył swój zakład fotograficzny przy Krakauer Str. 34 (później 34a). W 1912 r., król Wilhelm II Wirtemberski (właściciel Pokoju) nadał mu tytuł nadwornego fotografa, co pozwoliło mu na fotografowanie największych osobistości tamtych czasów. Często podróżował na rowerze po Opolszczyźnie fotografując wsie.

Budynek przy ul. Krakowskiej, gdzie mieścił się zakład Maxa Glauera, lata 20./30. XX w., zbiory MŚO

Atelier fotograficzne, rep. J. Stemplewski

W swojej pracy stosował metodę Menthiego – heliobrom. Naświetlał na światło i cienie, wycinał i stosował szablony przy wywoływaniu. Otrzymał wiele nagród na światowych wystawach fotograficznych, ale jego działalność nie przyniosła mu sukcesów finansowych. Zmarł w 1935 r. Miał 68 lat.

Uroczystości na rynku w 1922 r., zbiory MŚO, fot. Max Glauer

Fotografia była dominującą – z perspektywy czasu – działalnością artystyczną w Opolu. Od chwili wynalezienia jej jako narzędzia dokumentującego rzeczywistość, szybko stała się jedną z dziedzin sztuki. Pomimo dramatycznego przecięcia tożsamości miasta w 1945 r., to właśnie fotografia jawi się jako jedyna chyba dziedzina życia, która miała swoją kontynuację w nowej, polskiej rzeczywistości. Opole do dziś znane jest z co najmniej trzech pokoleń artystów-fotografików, a Opolskie Towarzystwo Fotograficzne skupia ponad 150 osób!

Zdjęcia z akcji Atelier Max Glauer, fot. S. Mielnik

1894-1935

123 lata

800 LAT OPOLA

Lata 30. rozkwit kultury

Pocztówka z początku XX w. przedstawiająca obecny plac Daszyńskiego, zbiory Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Po okresie rozkwitu przemysłowego miasta w 2 poł. XIX w., rozwoju urbanistycznego i demograficznego nadszedł czas na kulturę. Z jednej strony, na początku wieku, dzięki oddolnym inicjatywom powstawały nowe instytucje kulturalne, których pełny rozkwit nastąpił w latach 30. XX w., z drugiej, wysoką renomę osiągnęli rzemieślnicy i artyści konkurujący ze sobą na lokalnym rynku. Początek opolskiej sceny teatralnej sięga 1894 r., jednak aż do końca II wojny światowej Opole nie posiadało własnego budynku teatralnego i przedstawienia były wystawiane m.in. w jednej z sal ratusza. Pierwsze kino rozpoczęło działalność w 1902 r., 10 lat później działały już trzy takie obiekty. W 1 poł. XX w. swój artystyczny odcisk pozostawiła również rzeźba w postaci pięknej fontanny opolskiej Ceres – autorstwa Edmunda Gomanskyégo, usytuowanej na placu Fryderyka obecnie placu Daszyńskiego, oraz architektura – w postaci modernistycznego budynku nowej rejencji, służącemu władzom regionu do dzisiaj. W Opolu, w latach 20. i 30. XX w. działał niemiecki rzeźbiarz Thomas Myrtek. Najbardziej znane jego prace to płaskorzeźby na elewacjach budynków przy ul. Damrota 10 i Reymonta.

Fontanna Ceres, lata 30. XX w., zbiory MŚO

Gmach nowej rejencji, lata 30. XX w., zbiory MŚO

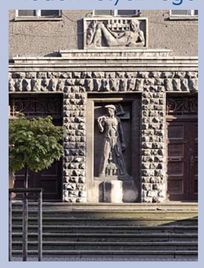

Portal budynku przy ul. Damrota, fot. G. Kasprzak

Kolegium Jezuitów, 1913 r., zbiory MŚO

W 1897 r. powstało Miejskie Muzeum Starożytnictwa, które po zmianie nazwy na Muzeum Miejskie zostało otwarte dla zwiedzających trzy lata później. Dziś Muzeum Śląska Opolskiego jest jedną z najważniejszych placówek muzealnych w regionie. Od 1932 r. jego siedzibą jest zabytkowy gmach dawnego kolegium jezuickiego mieszczący sie przy Małym Rynku.

Polacy w Opolu

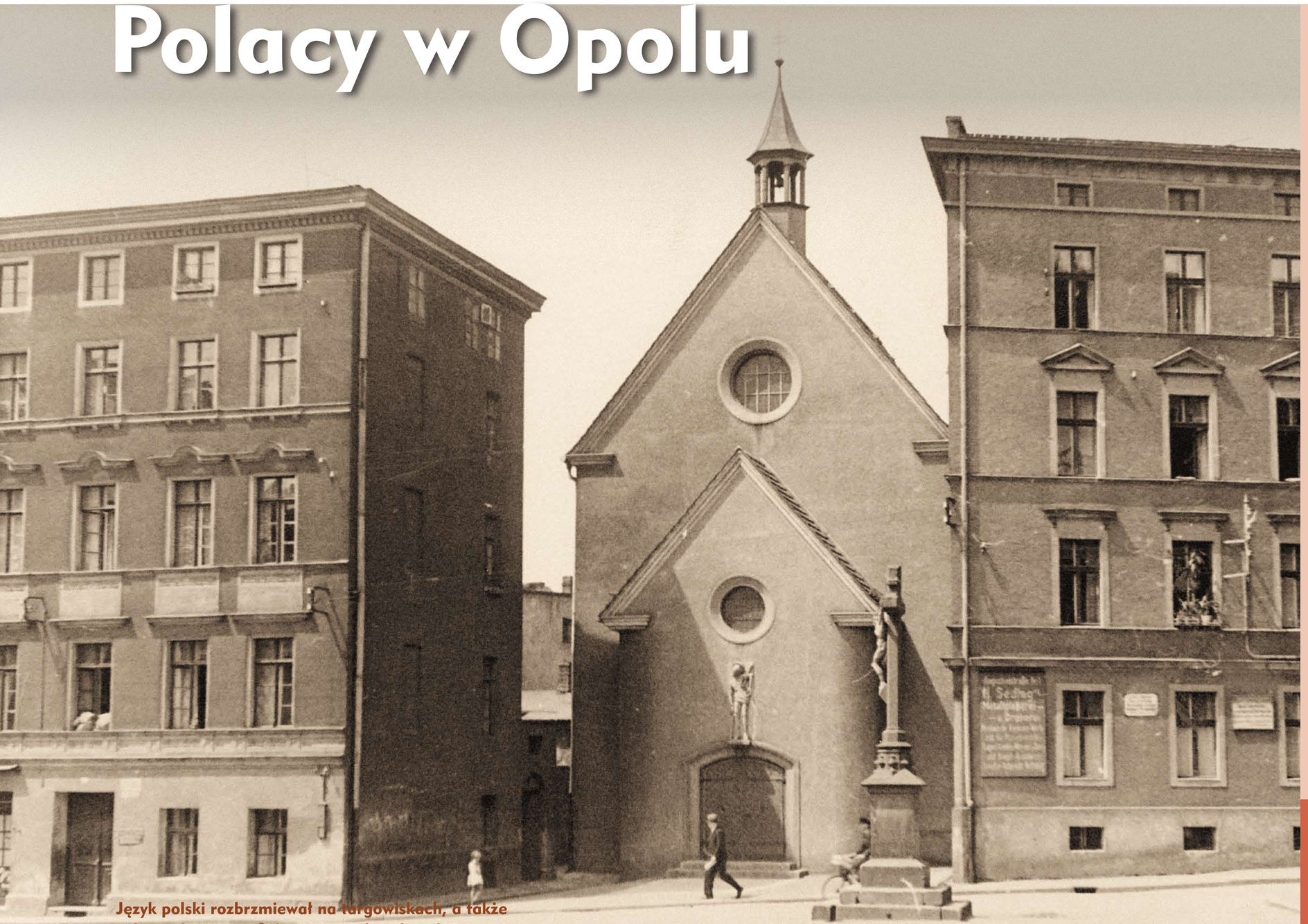

Język polski rozbrzmiewał na targowiskach, a także w kościele pw. św. Sebastiana, gdzie do zakończenia II wojny światowej głoszono kazania w języku polskim. Zbiory Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu

Sztab I Powstania Śląskiego, 1919 r. S. Wasylewski „Na śląsku Opolskim"

Graniczne położenie Opola oraz całego Górnego Śląska w perspektywie klęski Niemiec w I wojnie światowej oraz odradzającej się Rzeczpospolitej Polskiej obudziło wśród polskiej ludności realne nadzieje na przyłączenie historycznego Górnego Śląska do Polski. Plebiscyt, który miał o tym zdecydować, był dla Polaków w Opolu bezlitosny. Przeprowadzony został 20 marca 1921 r. w trudnych warunkach propagandowych. Za przyłączeniem do Niemiec głosowało prawie 95% opolan. Miasto, które od 1919 r. było już stolicą Prowincji Górnośląskiej pozostało w granicach Rzeszy Niemieckiej. Oddalona o ok. 50 km niepodległa Polska dała jednak polskim patriotom nowy impuls do działalności narodowej. Jeszcze przed I wojną światową wychodziły dwie polskie gazety Nowiny Codzienne i Gazeta Opolska oraz założono polski Bank Rolników.

Polski Bank Rolników, zbiory MŚO

Polscy harcerze w 1937 r. po poświęceniu sztandaru, zbiory MŚO

W okresie międzywojennym otwarto w mieście polski konsulat i księgarnię Lektor. Rozwinęło się harcerstwo. Działalność rozpoczął Polski Klub Sportowy Opole, męski chór Echo i Polski Teatr Kukiełkowy Alojzego Smolki, działający przy Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech. Przedstawienia odbywały się w Domu Polskim od 1937 r. Pochodzący z Raciborza Alojzy Smolka jeszcze przed 1939 r. wystawił sześć premier sztuk Marii Konopnickiej.

W 1922 r. powstał Związek Polaków w Niemczech. Dzielnica I Związku miała siedzibę w Opolu, a w jej skład wchodziło ponad 5 tys. członków. W 1933 r. związek przyjął za swój symbol znak rodła zaprojektowany przez Janinę Kłopocką. W 1938 r. uchwalono Pięć Prawd Polaków, które stanowiły ideową podstawę działalności związku.

1894-1945

<..... 123 lata .....>

800 LAT OPOLA

Rozbiórka Zamku Piastowskiego

Rozbiórka Zamku Piastowskiego na Pasiece, 1930 r.,
zbiory Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu

Zamek Piastowski w Opolu to jedna z bardziej kontrowersyjnych historii w dziejach Opola – do dziś wzbudza emocje i prowokuje do dyskusji.
Co do kilku faktów nie ma wątpliwości: zamek średniowieczny należał do Piastów do 1532 r., w którym to umarł Jan Dobry, ostatni z rodu. Od tego momentu przechodził z rąk do rąk, pogarszał się jego stan techniczny, a trzy pożary zamieniły go w ruinę. Zamek jednak odradzał się powoli od połowy XIX w., by w 1860 r. stać się ponownie ośrodkiem władzy. W 1928 r. ostatni rezydujący prezydent rejencji opolskiej dr W. Proske podjął decyzję o definitywnym wyburzeniu Zamku Piastowskiego na Ostrówku, pozostawiając jednak wieżę zwaną Piastowską. W latach 1928-1931 ze względu na zły stan techniczny zamek rozebrano, a w jego miejscu w kolejnych latach (1931-1934) wzniesiono nowy gmach rejencji opolskiej zaprojektowany przez arch. Friedricha Lehmanna. Budynek posiadając wszystkie zalety architektury modernistycznej, jednocześnie uniknął stygmatyzacji stylistyką rodzącej się w tamtym czasie obowiązującej ideologii narodowo-socjalistycznej. Po zamku Piastów Opolskich pozostała tylko wieża, która stała się nie tylko symbolem miasta, ale też całego województwa i do dziś jest najbardziej rozpoznawalnym zabytkiem Śląska Opolskiego. W latach 2013-2014 dokonano gruntownej renowacji Wieży Piastowskiej, pierwszej od lat 30. XX wieku.

Zamek przed rozbiórką,
zbiory MSO i WBP w Opolu

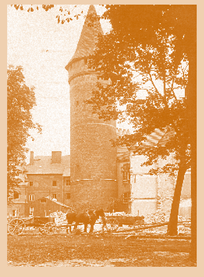

Rozbiórka zamku i nowy gmach
Urzędu Wojewódzkiego,
zbiory WUOZ w Opolu

1928

< 89 lat >

800 LAT OPOLA

Założenie ogrodu zoologicznego

Goryl nizinny Ashmar w opolskim ZOO, fot. Sławomir Mielnik

Zebry, fot. S. Mielnik

W przededniu wybuchu II wojny światowej Opole żyło spokojnym tempem zamożnego miasta średniej wielkości. Mieszkańcy chętnie wykorzystywali czas wolny odwiedzając nowe miejskie inwestycje. W latach 30. XX w. na terenie parku położonego na wyspie Bolko powstał Ogród Zoologiczny, którego prywatny fragment zajmujący około 1 ha został przekształcony w zwierzyniec.

W 1936 r., ze względu na ogromną popularność tego miejsca, ówczesne władze miejskie udostępniły teren ZOO publiczności. Podczas II wojny światowej zwierzęta zostały wywiezione do Niemiec, a zniszczenia spowodowały likwidację obiektu.

Gepardy, fot. S. Mielnik

W 1953 r. opolskie ZOO (o powierzchni 2,4 ha) ponownie otwarto dzięki staraniom Komitetu Odbudowy Zwierzyńca. Ogromnym sukcesem okazał się pierwszy w Polsce przychówek niedźwiedzi himalajskich i walabii Benetta. W 1997 r. powódź stulecia całkowicie zniszczyła ogród, jednak rok później ZOO odrodziło się po raz drugi.

W 1980 r. powiększono jego powierzchnię do 19 ha, co stało się impulsem do dalszej rozbudowy. Po raz pierwszy do Opola zostały sprowadzone żyrafy, nosorożce, pandy rude, mrówkojady oraz różne gatunki małp i małpiatek.

Specjalizacją ZOO stała się hodowla pazurkowców, lemurów i zwierząt kopytnych. W 2005 r. wybudowano wybieg goryli, a w 2007 r. – basen z jedynymi w Polsce uchatkami kalifornijskimi.

Opolskie ZOO bije rekordy popularności – w 2012 r. odwiedziło je ćwierć miliona osób! Obecnie statystyki prezentują się jeszcze lepiej

Uchatki kalifornijskie, fot. S. Mielnik

Pierwszy stadion

Widok z lotu ptaka na stadion przy ul. Oleskiej,
fot. Sławomir Mielnik

Stadion, lata 30. XX w.
Zbiory MŚO

Uroczystości na stadionie, lata 30. XX w.
Zbiory MŚO

Pierwszy, oficjalny mecz piłki nożnej pomiędzy polskim PKS Opole i niemieckim FC Preussen rozegrano w 1927 roku. Spotkanie zakończyło się remisem 1:1.

Przedwojenni włodarze miasta zdawali sobie sprawę z ważnej roli kultury fizycznej oraz popularności sportu, stąd w 1930 r. wybudowano przy placu Róż kompleks sportowy ze stadionem miejskim oraz basenem i kortami tenisowymi. Opolanie bardzo chętnie jeździli również na łyżwach korzystając z zamarzniętego Stawu Zamkowego.

Stadion podczas rozgrywek sportowych, lata 60. XX w.,
fot. A. Śmietański, zbiory MŚO

Wesołe miasteczko na stadionie 1968 r.,
fot. S. Bober, zbiory MŚO

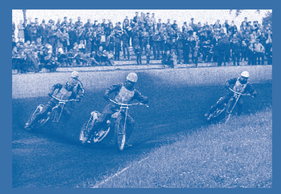

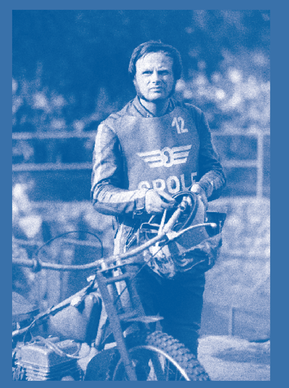

Dziś sport w Opolu przeżywa swój renesans. Na arenie krajowej znani są zwłaszcza opolscy żużlowcy, hokeiści i ciężarowcy.

Potęga sportu opolskiego narodziła się w latach 70. XX wieku. Wówczas to zawodnicy Kolejarza Opole odnosili sukcesy na arenie krajowej. W 1973 r., urodzony w Grudzicach Jerzy Szczakiel, zawodnik Kolejarza Opole zdobył tytuł indywidualnego mistrza świata. Dopiero w 2010 r. sukces Szczakiela powtórzył Tomasz Gollob.

Jerzy Szczakiel,
fot. J. Stemplewski

1930

<87 lat>

800 LAT OPOLA

Podpalenie synagogi

Nowa Synagoga i tzw. Domek Lodowy, lata 30. XX w., zbiory Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

Przemarsz niemieckiego wojska ob. ulicą Książąt Opolskich, ok. 1940 r. Zbiory MŚO

Lata 30. XX w. i objęcie władzy przez narodowych socjalistów okazało się trudnym okresem dla niemieckiej ludności pochodzenia żydowskiego. Obwiniani przez oficjalną propagandę o kryzys gospodarczy, żydowscy kupcy i przedsiębiorcy stracili swoje sklepy i fabryki, byli prześladowani…

Pomnik w miejscu Nowej Synagogi, fot. P. Uchorczak

Punktem kulminacyjnym był rok 1938, w którym doszło do tragicznych wydarzeń, które z perspektywy czasu stały się preludium do eksterminacji ludności żydowskiej w mieście. W środę 9 listopada 1938 r., podczas tzw. „nocy kryształowej" hitlerowskie władze zmusiły ówczesnego rabina do podłożenia ognia w nowej synagodze (wybudowanej w latach 1893-1897), która doszczętnie spłonęła a jej ruiny rozebrano.

Kirkut w Opolu, zbiory NID

Do naszych czasów zachowało się tylko kilka pamiątek po opolskiej gminie żydowskiej: stara synagoga (dziś budynek TVP Opole), domek dozorcy oraz cmentarz przy ul. Granicznej.

Widok na Kanał Młynówka i Synagogę, zbiory WUOZ w Opolu

1938

Opole w granicach Polski

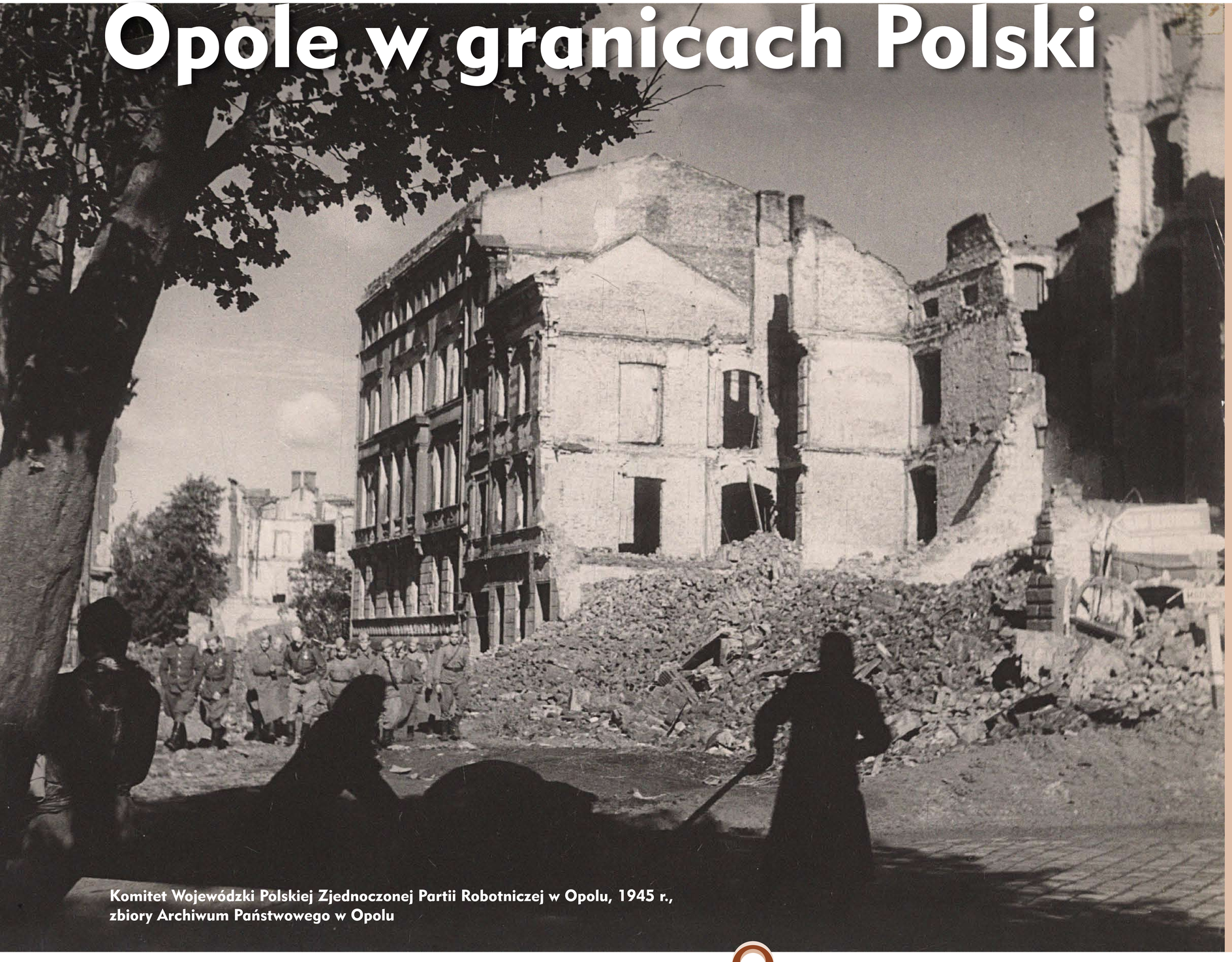

Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Opolu, 1945 r., zbiory Archiwum Państwowego w Opolu

Zdjęcie lotnicze zniszczonego miasta, 1945 r., zbiory MŚO

W styczniu 1945 r., po ciężkich walkach wojska radzieckie zajęły Opole. Zniszczeniu uległo ok. 60 proc. zabudowy miejskiej. W wyniku postanowień jałtańsko-poczdamskich Opole zostało przyłączone do komunistycznej Polski Ludowej. W miejsce wysiedlonej ludności niemieckiej przywieziono polskich repatriantów i przesiedleńców z Kresów Wschodnich.

Zniszczona południowa strona Rynku, 1946 r. Zbiory MŚO

Władze komunistyczne przysłały swoich urzędników i działaczy, którzy nie znali specyfiki kulturowej i ludnościowej Opola. Integracją ludności rodzimej z napływową zajął się przede wszystkim Kościół. Prymas Polski kard. August Hlond, powołał 15 sierpnia 1945 r. Administrację Apostolską Śląska Opolskiego ze stolicą w Opolu (nową jednostkę w archidiecezji wrocławskiej), której pierwszym administratorem został ks. bp. Bolesław Kominek.

Ustanowienie w 1950 r. Opola stolicą nowego województwa przyspieszyło odbudowę i rozbudowę po wojnie. Stało sie też impulsem do dalszego rozwoju miasta.

Zjazd PZPR, lata 60. XX w., fot. J. Stemplewski

1945

<..... 72 lata .....>

800 LAT OPOLA

Teatr 13 Rzędów

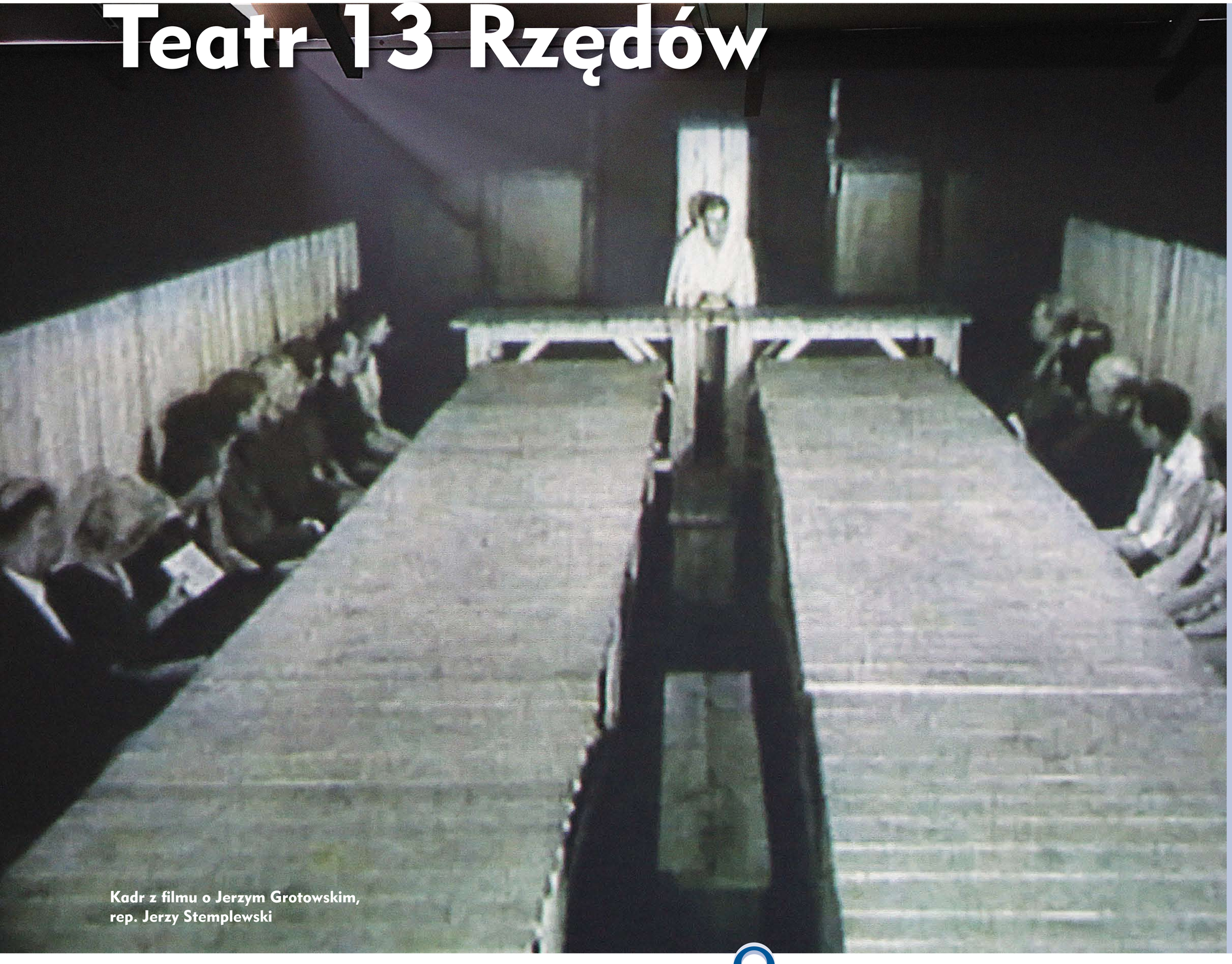

Kadr z filmu o Jerzym Grotowskim,
rep. Jerzy Stemplewski

Kamienice w rynku, gdzie mieścił się Teatr 13 Rzędów, fot. P. Uchorczak

Pamiątkowa tablica na rynku, fot. P. Uchorczak

Odbudowywane z gruzów miasto przyciągało krakowskich artystów nie tylko stypendiami przesiedleńczymi ale i atmosferą. W 1959 r. Opole skusiło Jerzego Grotowskiego, który w jednej z kamienic przy rynku prowadził Teatr 13 Rzędów (później Teatr Laboratorium). Kierownikiem literackim placówki został Ludwik Flaszen (krytyk literacki i teatralny, wcześniej kierownik literacki w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie). Współpraca Grotowskiego z Flaszenem zaowocowała stworzeniem teatru awangardowego, który stał się także prężnym artystycznym ośrodkiem badawczym. Dzięki Grotowskiemu, opolska powojenna kultura osiągnęła światowy poziom, a jego teatr wszedł do kanonu dokonań sztuki teatralnej XX wieku. Nowoczesny, eksperymentalny profil teatru, z nieprzygotowaną na taką formę sztuki lokalną władzą PRL-u, nie wytrzymał próby czasu. Po 6 latach działalności w Opolu Jerzy Grotowski przeniósł swój teatr do Wrocławia, gdzie odnosił dalsze sukcesy, a Opole straciło jednego z największych reformatorów teatru XX wieku.

Kadr z filmu, rep. J. Stemplewski

Jerzy Grotowski – rzeźba Mariana Molendy
na Wzgórzu Uniwersyteckim w Opolu,
fot. P. Uchorczak

1959

<..... 58 lat .....>

800 LAT OPOLA

Rozwój szkolnictwa wyższego

Ślubowanie studentów na Uniwersytecie Opolskim w obecności prof. Władysława Bartoszewskiego w 2007 r., fot. Jerzy Stemplewski

Prof. Jan Seredyka, rektor WSP, lata 60. XX w., fot. J. Stemplewski

Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1963 r., fot. T. Hermańczyk

W 1954 r. przeniesiono do Opola Wyższą Szkołę Pedagogiczną im. Powstańców Śląskich, która w latach 1950-1954 funkcjonowała we Wrocławiu. Było to wydarzenie wyjątkowo istotne z punktu widzenia dalszego rozwoju Opola jako miasta akademickiego. WSP powstała 29 listopada 1950 r. z inicjatywy Emila Smetany i prof. Stanisława Rosponda, który został jej pierwszym rektorem.

Przenosiny do Opola nastąpiły z inicjatywy ówczesnego opolskiego kuratora Teodora Musioła. W 1994 r., z połączenia WSP oraz opolskiej filii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Nysie powstał Uniwersytet Opolski – jedna z najważniejszych uczelni wyższych w mieście.

Władze i pracownicy Uniwersytetu Opolskiego, fot. J. Stemplewski

W Opolu od 1966 r. działała Wyższa Szkoła Inżynierska, która powstała na bazie działającego w mieście od 1959 r. Punktu Konsultacyjnego Politechniki Śląskiej w Gliwicach. W 1996 r. została ona przekształcona w Politechnikę Opolską – jedną z dziewiętnastu państwowych uczelni technicznych w Polsce.

Obecnie uczelnia kształci studentów na 24 kierunkach, na studiach stacjonarnych i zaocznych. Według ogólnoświatowego rankingu szkół z 2013 r., Politechnika Opolska zajmuje 17 miejsce wśród uczelni technicznych w Polsce i 2239 na świecie. Obecność zaplecza w postaci uczelni technicznej przyciąga do Opola inwestorów. Uczelnia ma też ogromny wkład w jedno z najważniejszych przedsięwzięć rozwojowych w kraju – budowę Elektrowni Opole. Politechnika utrzymuje ożywione kontakty z Chinami i prowadzi Centrum Współpracy Polska-Chiny Instytut Konfucjusza w Opolu.

Powołanie Biura Wystaw Artystycznych

Wernisaż Salonu Jesiennego 2014 w Galerii Sztuki Współczesnej, zbiory Związku Polskich Artystów Plastyków Okręg Opolski, fot. Karina Krajczy

W 1958 r., dzięki działaczom Związku Polskich Artystów Plastyków w Opolu powstało Biuro Wystaw Artystycznych. Jednym z pionierów organizującego się w latach 50. XX w. opolskiego środowiska plastycznego był Antoni Ganczarski, późniejszy długoletni redaktor graficzny Trybuny Opolskiej. Powstała w marcu 1992 r. Galeria Sztuki Współczesnej jest kontynuatorką BWA. Placówka koncentruje się m.in. na dokumentowaniu dokonań twórczych opolskiego środowiska artystycznego. Prowadzi także ożywioną działalność wystawienniczą i edukacyjną wychowując nowe pokolenia odbiorców sztuki. Każdego roku odbywa się prestiżowa impreza artystów – Salon Jesienny.

Galeria Sztuki Współczesnej, fot. J. Stemplewski

BWA miało swoją siedzibę w budynku XIX-wiecznej karczmy mieszczącej się przy ul. Ozimskiej 10 w Opolu. W 1995 r. budynek stał się własnością Muzeum Śląska Opolskiego. Od 1999 r. – po przebudowie wnętrz – służy jako muzealna galeria. Oprócz stałej wystawy malarstwa Jana Cybisa organizowane są w niej ekspozycje czasowe, a w lecie odbywa się cykliczna impreza – Letni Ogród Sztuki.

Wystawa B. Polnara w Galerii Sztuki Współczesnej, fot. S. Mielnik

Pochodzący z Opolszczyzny Jan Cybis był wybitnym malarzem, krytykiem sztuki i współzałożycielem grupy kapistów. Wykształcił własny styl odznaczający się wysokimi wartościami kolorystycznymi, swobodną, zróżnicowaną fakturą i ekspresyjną plamą. Na jego cześć, w 1973 r. Związek Polskich Artystów Plastyków ustanowił doroczną nagrodę jego imienia, która jest jednym z najbardziej prestiżowych wyróżnień artystycznych w kraju. Największy zbiór obrazów i szkiców Jana Cybisa znajduje się w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. W 2000 r., w oddziale muzeum mieszczącym się przy Ozimskiej 10 otwarto Galerię Malarstwa Jana Cybisa.

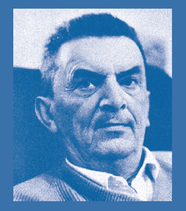

Jan Cybis, 1965 r. Wikimedia Commons

Galeria Malarstwa Jana Cybisa, fot. J. Stemplewski

1958

Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki

Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu w 2016 r., fot. Paweł Uchorczak

Przeciętnemu Polakowi Opole kojarzy się z Krajowym Festiwalem Polskiej Piosenki. Do historii polskiej muzyki rozrywkowej przeszło otwarcie w dniu 19 czerwca 1963 r. I Festiwalu Polskiej Piosenki, kiedy to Karol Musioł ze śląskim akcentem przywitał zebranych słowami „Witam was ciule".
Do dziś, jest to najważniejszy dla środowiska muzycznego przegląd dorobku twórców i wykonawców piosenek.

Pomnik „Papy" Musioła, fot. P. Uchorczak

Zdjęcia z festiwali opolskich, fot. J. Stemplewski i S. Mielnik

Amfiteatr Tysiąclecia w Opolu po remoncie, fot. J. Stemplewski

Budynek Amfiteatru Tysiąclecia to jeden z najważniejszych budynków w Opolu – symbol i wizytówka miasta. Powstał z inicjatywy Karola Musioła w latach 60. XX w. według projektu Floriana Jesionowskiego w miejscu osady na Ostrówku. W latach 2009-2011 obiekt został przebudowany i utworzono w nim Narodowe Centrum Polskiej Piosenki w Opolu, w którym mieści się również otwarte w 2016 r. Muzeum Polskiej Piosenki. Jest to jedyna taka instytucja w Polsce, której zadaniem jest gromadzenie informacji o polskiej piosence, ochrona dorobku i popularyzacja muzyki polskiej.

1963

< ..... 54 lata ..... >

800 LAT OPOLA

Rozwój miasta 2 poł. XX wieku

Opole, widok na osiedle Chabry i ZWM (obecnie Armii Krajowej), lata 70. XX wieku, fot. Jerzy Stemplewski

Pomnik Bojowników o Wolność Śląska Opolskiego, 1964 r. Zbiory MŚO

Otwarcie budowy Pomnika Bojowników o Wolność Śląska Opolskiego,1963 r., zbiory MŚO

Po ciężkich latach 50. XX w., po okresie odbudowy zniszczonego miasta, następne dwie dekady przynoszą ożywienie gospodarcze oraz kulturalne miasta. W Opolu wyraźnie widoczny jest ruch urbanistyczno-architektoniczny, w ciągu krótkiego okresu zrealizowane zostały liczne inwestycje o przeznaczeniu publicznym, m.in.: amfiteatr opolski Floriana Jesionowskiego (1963), lodowisko Toropol, hala sportowa Okrąglak (1968), nowe szkoły oraz osiedla mieszkaniowe. W 1970 r. Jan Borowczak z F. Jesionowskim stawiają Pomnik Bojowników o Wolność Śląska Opolskiego – do dziś jeden z symboli miasta. Ożywienie zauważalne jest też na polu kulturalno-oświatowym. W 1956 r. powstaje Polskie Radio Opole. W 1964 r. swoją działalność rozpoczyna Centralne Muzeum Jeńców Wojennych (jako oddział Muzeum Śląska Opolskiego), w 1966 r. powstaje Wyższa Szkoła Inżynierska (późniejsza Politechnika Opolska), w 1970 – Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu-Bierkowicach, a w 1975 r. Teatr im. Jana Kochanowskiego, który stanowi swoistą klamrę zamykającą tę fazę rozwoju Opola.

Rondo 1970 r., fot. J. Stemplewski

Kiermasz na ul. Krakowskiej 1970 r., fot. J. Stemplewski

Opole w tamtym czasie było jednocześnie silnym ośrodkiem artystycznym, w którym działało wielu wybitnych malarzy, rzeźbiarzy, architektów i fotografików, których nestorem był grafik Władysław Początek.

Galeria Handlowa Opolanin, fot. J. Stemplewski

1960-1979

Teatr im. Jana Kochanowskiego

„Szklana menażeria" w reż. Jacka Poniedziałka. Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu, fot. Krzysztof Bieliński

Konfrontacje Teatralne w Opolu, 1980 r. Zbiory MŚO

Symbolicznie, 23 stycznia 1975 r., premierą Przedwiośnia Żeromskiego oddano do użytku imponujący wówczas gmach opolskiego teatru, wzniesiony w latach 1965-1975 według projektu Juliana Duchowicza i Zygmunta Majerskiego. Stanął na ówczesnym placu Lenina (następnie placu Teatralnym, obecnie Jana Pawła II), w miejscu dawnych fundamentów Kulturhausu. Był to trzeci pod względem wielkości teatr w Polsce (po Warszawie i Łodzi).

Pierwszym dyrektorem teatru został artysta krakowski, Bogdan Hussakowski, którego zasługą było ściągnięcie do Opola wybitnych twórców. Reżyserowali tu m.in.: Krzysztof Zanussi, Jerzy Goliński i inni. Przede wszystkim był to teatr scenografów. Tworzyli tu: Lidia i Jerzy Skarżyńscy, Wojciech Krakowski, Joanna Braun, Jan Polewka, Zofia de Ines - w większości absolwenci krakowskiej ASP. W 1975 r. zainaugurowano w nim festiwal klasyki polskiej – Opolskie Konfrontacje Teatralne „Klasyka Polska", który stał się świętem polskiego teatru i marką promującą Opole w kraju.

Teatr przy ówczesnym pl. Lenina, lata 70. XX w., fot. J. Stemplewski

Widok współczesny teatru, fot. P. Uchorczak

W 1937 r. Alojzy Smolka powołał Polski Teatr Kukiełkowy przy Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech. Po 1945 r. Smolka pracował w opolskim teatrze dramatycznym, a w 1959 r. otworzył scenę teatru lalkowego w budynku przy ul. Kośnego. W 1962 r. zorganizowano pierwszy Śląski Festiwal Teatrów Lalkowych w Opolu, który wkrótce przekształcił się w festiwal ogólnopolski. W 1993 r. doszło do rozdzielenia obu teatrów i powstania niezależnego Opolskiego Teatru Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki. W sezonie 2012/2013 miesięcznik Teatr uznał scenę OTLiA za najlepszy teatr lalek w Polsce.

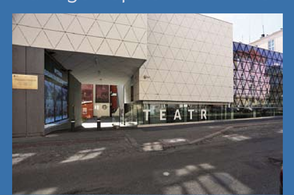

Teatr Lalki i Aktora w Opolu, fot. J. Stemplewski

1975

42 lata

800 LAT OPOLA

Elektrownia Opole

Od lutego 2014 r., trwa budowa bloków nr 5 i 6 opalanych węglem kamiennym o łącznej mocy 1800 MW. Wartość inwestycji określono na 11,6 mld zł, fot. Przemysław Marcisz

Widok na Elektrownię Opole zlokalizowaną przy ujściu rzeki Mała Panew do Odry, fot. P. Uchorczak

Budowa i uruchomienie Elektrowni Opole to bez wątpienia najważniejszy kamień milowy po zmianach ustrojowych w 1989 roku. Choć do 2016 r. nie leżała ona w granicach administracyjnych miasta, lokalizacja elektrowni jako inwestycji centralnej nierozerwalnie związana była z Opolem. Pierwszy blok energetyczny oddano do użytku w 1993 r., jednak decyzję o budowie elektrowni w Brzeziu podjęto na początku lat 70. XX wieku. Projekt techniczny zakładał wybudowanie sześciu bloków energetycznych o mocy 360 MW każdy. W 1975 r. rozpoczęto wykop pod fundament komina. W latach 1993-1997 oddano do użytku cztery bloki o łącznej mocy 1490 MW.

Nowa inwestycja w Elektrowni Opole, fot. P. Marcisz

Dwa kolejne bloki nr 5 i 6 opalane węglem kamiennym o łącznej mocy 1800 MW mają powstać do 2019 r. Dzięki zastosowaniu najnowocześniejszych technologii dwa ostatnie bloki wyprodukują więcej prądu niż cztery starsze łącznie.

1993

< 24 lata >

800 LAT OPOLA

Powódź tysiąclecia

Powódź – zalane Zaodrze, 1997 r., fot. Jerzy Stemplewski

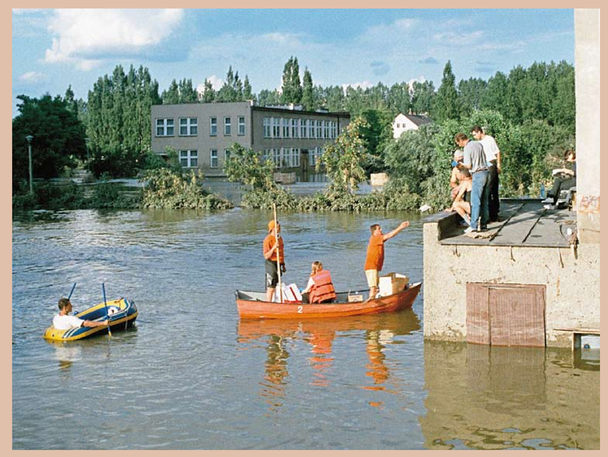

Powódź 1997 r., fot. J. Stemplewski

Zniszczenia 1997 r., fot. J. Stemplewski

Odra to wielki przyjaciel Opola. Nieobliczalny przyjaciel. Od wieków wody Odry częściej lub rzadziej wylewały się na tereny coraz bardziej zurbanizowanego miasta. Z siłami natury człowiek nie może wygrać. Może się jednak przygotować by ewentualnie zminimalizować straty. Skala powodzi, która dotarła do Opola w nocy z 9 na 10 lipca 1997 r. przeszła najśmielsze wyobrażenia. Rzeka zalała w całości wyspę Pasiekę oraz Bolko, bliskie Zaodrze i Metalchem oraz częściowo inne dzielnice miasta. Ludzie stracili dach nad głową, zginęły zwierzęta (m.in. w ZOO) a straty, które szacowano wówczas w milionach złotych do dziś nie zostały w całości odrobione.

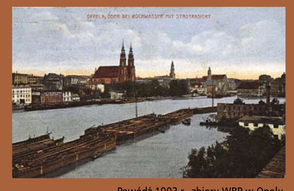

Powódź 1903 r., zbiory WBP w Opolu

Powodzie często nawiedzały miasto także wcześniej. Największymi były powodzie z 1736, 1876 i 1903 roku. Dnia 13 lipca 1903 r. fala kulminacyjna w Opolu wynosiła 572 cm. Rozlewające się wody Odry zalały dzisiejszą dzielnicę Zaodrze. Na licznych fotografiach z tego wydarzenia widać łodzie płynące dzisiejszymi ulicami Wrocławską i Spychalskiego. Oprócz dotkliwych strat materialnych, skutkiem tej tragicznej powodzi były również ofiary śmiertelne.

Opole stolicą województwa

Obrona województwa opolskiego w 1998 r., fot. Jerzy Stemplewski

Obrona województwa opolskiego w 1998 r., fot. J. Stemplewski

Obrona województwa opolskiego w 1998 r., fot. R. Mielnik

Uroczystości z okazji 10. rocznicy powstania województwa opolskiego, 2008 r., fot. J. Stemplewski

Reforma administracyjna w 1998 r. i utrzymanie województwa opolskiego stanowiło bodziec rozwojowy nie do przecenienia dla stolicy regionu. Jako centrum administracyjne szybko miało się okazać, że Opole wykorzystało swoją szansę dodatkowo dysponując funduszami unijnymi. Zyskało samo miasto, ale równocześnie też opolskie uczelnie. Utworzono tereny inwestycyjne chętnie zagospodarowywane przez zagraniczne firmy. Przez te dwie dekady Opole bardzo się zmieniło – wiele jest jednak jeszcze do zrobienia. Myśląc o Opolu jako stolicy województwa należy pamiętać również o osobach i instytucjach, które 20 lat temu solidarnie walczyły, by reforma dotyczyła 16, a nie tylko 15 województw.

Pomnik „Brońmy swego Opolskiego" wg projektu Andrzeja Czyczyły, fot. J. Stemplewski

Opole jako jedno z niewielu miast w Polsce ma swój hejnał. Historia jego powstania sięga lat 50. XX wieku, a pomysłodawcą był dziennikarz radiowy Zbigniew Frank. Powstał do melodii pieśni ludowej „Opole, Opole to jest piękne miasto". Od lat 90. XX w. wykonywany jest na trąbce z wieży ratuszowej przez Tadeusza Ciułę. Kilka lat temu nową aranżację hejnału przygotował Jacek Frank (syn Zbigniewa). Artysta w melodię hejnału wplótł rozpoznawalny przez Polaków sygnał Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu.

Hejnalista, fot. S. Mielnik

1998

19 lat

800 LAT OPOLA

Nowe inwestycje

Otwarcie centrum badań i rozwoju IFM ecolink, zbiory Urzędu Miasta Opole

Prezydenci Ryszard Zembaczyński i Arkadiusz Wiśniewski wmurowują 10 września 2013 r. kamień węgielny pod fabrykę Polaris w Opolu, fot. S.Mielnik

Inwestycje, innowacyjne technologie, nauka, rozwój gospodarczy i miejsca pracy, to nowe oblicze miasta w XXI wieku. Zaczęło się w 2006 roku. W trakcie kadencji Prezydenta Ryszarda Zembaczyńskiego utworzono wówczas Opolską Podstrefę Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, dzięki czemu do Opola zaczęto ściągać nowych inwestorów.

Pierwszym inwestorem w 2012 r. była firma IFM ecolink produkująca automatykę przemysłową. Co ważne, w 2016 r. do zakładu produkcyjnego dołączyło centrum badawczo-rozwojowe IFM. W kolejnych latach zrealizowano wiele ważnych dla regionu inwestycji, dzięki którym miasto stało się bardziej otwarte i przyjazne zarówno dla mieszkańców, jak i biznesu. Tę wizję miasta z powodzeniem kontynuuje i nadaje nowe tempo prezydent Arkadiusz Wiśniewski. Według rankingu Doing Business 2015 prowadzonego przez Bank Światowy, Opole znalazło się w pierwszej piątce miast w Polsce najlepszych dla prowadzenia biznesu i wyprzedziło takie miasta jak: Wrocław, Warszawa czy Kraków.

Kolejne firmy i miejsca pracy powstają w strefie ekonomicznej przy ulicy Północnej – zakład produkcyjny IFM, zbiory UM Opole

Od 2015 r. prezydent Arkadiusz Wiśniewski przyciągnął do Opola 0,5 miliarda złotych na inwestycje. Powstanie dzięki temu prawie 1500 nowych miejsc pracy! Są to inwestycje rodzinnych firm opolskich jak i dużych koncernów międzynarodowych. Możliwe jest to dzięki ścisłej współpracy biznes-samorząd-nauka.

Rozwój przestrzenny miasta

Powierzchnia Opola wynosi od 2017 r. blisko 150 km².
Panorama miasta z lotu ptaka, fot. Paweł Uchorczak

Powojenne Opole, jako stolica województwa od 1950 r., pełniło i pełni do dziś funkcję regionalnego centrum administracyjnego, gospodarczego i kulturalnego. Systematycznie rośnie liczba mieszkańców, tworzone są nowe miejsca pracy. Przyległe wsie coraz mocniej integrowały się z miastem.

Naturalnym mechanizmem miastotwórczym było przyłączanie do Opola małych miejscowości. Czas pokazał, że był to proces nieodwracalny, a jednocześnie korzystny dla obu stron. Pierwszym przyłączonym po wojnie (w 1954 r.) terenem była wyspa Bolko. Przez następne dwie dekady co parę lat wcielano do miasta kolejne podopolskie wsie: 1955 – Nowa Wieś Królewska, 1961 – Kolonia Gosławicka, 1965 – Groszowice, 1974 – Gosławice, Grotowice, 1975 – Bierkowice, Grudzice, Malina, Wójtowa Wieś i Wróblin. Pomimo, że proces rozwoju miasta trwał dalej i kolejne granice powoli się zacierały, przez następne 40 lat powierzchnia Opola nie zmieniła się. Dopiero w 2016 r. podjęto kontrowersyjne dla ościennych gmin decyzje o poszerzeniu Opola. Dnia 1 stycznia 2017 r. włączono w granice administracyjne miasta 12 sołectw lub ich części z gmin: Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice i Prószków, a także blisko 10 tys. mieszkańców. Miasto Opole otrzymało nowe, epokowe szanse dalszego rozwoju na miarę XXI wieku.

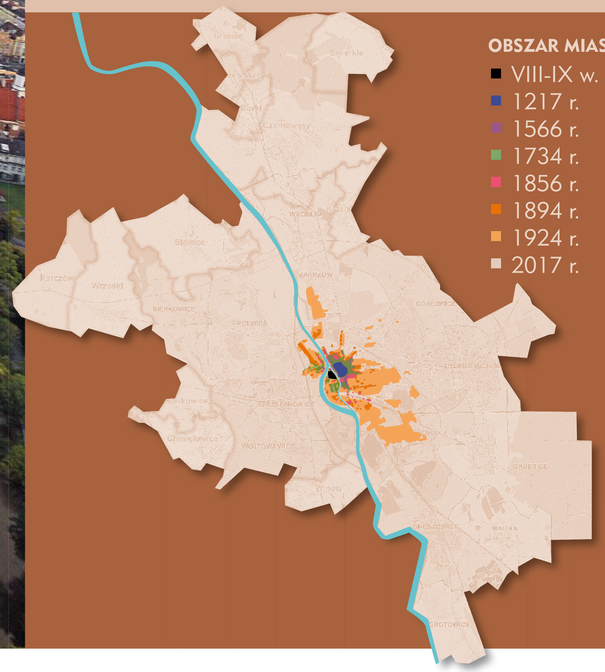

1954-2017

<..... 63 lata .....>

800 LAT OPOLA

kamienie milowe

POSTAĆ MIEJSCE BUDOWLA PRZEMYSŁ RZEMIOSŁO KULTURA WYDARZENIE

Opracowanie:
Fundacja „Dla Dziedzictwa"
Aleksander Klak

Fotografie:
Sławomir Mielnik
Jerzy Stemplewski
Paweł Uchorczak
Grażyna Kasprzak

Fotografie archiwalne:
K. Bielański, T. Hetmańczyk, K. Krajczy, P. Marcisz,
M. Maruszak, R. Mielnik, A. Śmietański.

Archiwalia pochodzą ze zbiorów:
Muzeum Śląska Opolskiego
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. E. Smołki w Opolu
Archiwum Państwowego w Opolu
Narodowego Instytutu Dziedzictwa
Teatru im. J. Kochanowskiego w Opolu
Elektrowni Opole
Związku Polskich Artystów Plastyków Okręg Opolski
Urzędu Miasta Opole
oraz zbiorów prywatnych
Ryszarda Czerwińskiego
i rodziny Maxa Glauera

Redakcja i korekta:
Beata Józefowicz

Recenzja:
prof. dr hab. Michał Lis

Projekt graficzny:
Grażyna Kasprzak

Wystawa sfinansowana ze środków Miasta Opola
w ramach otwartego konkursu ofert.
Opole 2017

800 LAT OPOLA

FUNDACJA DLA DZIEDZICTWA